

О. І. Ремешило-Рибчинська, М. Т. Брич
 Національний університет “Львівська політехніка”,
 кафедра дизайну та основ архітектури

СЕРЕДОВИЩНІ МУЗЕЇ ЯК ЗАСІБ МУЗЕЄФІКАЦІЇ МІСТОБУДІВНОЇ СПАДЩИНИ

© Ремешило-Рибчинська О. І., Брич М. Т., 2016

Проаналізовано проблеми охорони історико-культурних пам'яток містобудівної спадщини, їх поєднання з регіоном, суспільством і оточенням. Запропоновано метод збереження пам'яток шляхом музеєфікації і створення на їх основі середовищних музеїв з метою максимального збереження та виявлення їхньої історико-культурної, наукової, художньої цінності. Здійснено спробу класифікації середовищних музеїв.

Ключові слова: музеєфікація, містобудівна спадщина, середовищний музей, збереження пам'яток.

Постановка проблеми

У зв'язку з глобалізацією, стрімкими змінами соціальної сфери, руйнівною дією техногенних чинників на середовище нашого існування особливо гостро постає питання про збереження цінностей, що забезпечують самоідентифікацію особистості та духовний розвиток людини. Використання історико-культурної спадщини стає об'єктом уваги світової спільноти, а збереження пам'яток є одним з найважливіших чинників гармонійного розвитку суспільства, усіх його систем і підсистем.

Необхідність збереження культурної спадщини людства спричиняє активізацію діяльності сучасних музейних закладів. Змінюються орієнтири культурної політики, утримання, зміст і види діяльності існуючих та новостворених музеїв. Їх розглядають як важливий ресурс розвитку території. Музейно-пам'яткоохоронна справа звертається до нових форм зі збереження містобудівної спадщини. Не випадково у цій ситуації ми звертаємось саме до середовищних і комплексних (що сполучають ознаки колекційних і середовищних форм) музеїв, створених на основі музеєфікації архітектурних пам'яток, територій, середовища, що розвивають музейну мережу за рахунок залучення об'єктів нерухомої історико-культурної спадщини. Сьогодні простежується тенденція щодо поєднання архітектурних, археологічних і ландшафтних пам'яток у межах охоронних зон. Цей крок означає перехід від збереження окремих пам'яток до музеєфікації цілих містобудівних комплексів, відтворення культурно-історичного середовища минулого.

Кількість новостворених середовищних музеїв значно перевищує кількість традиційних колекційних. З упевненістю можна стверджувати, що у найближчі десятиріччя ця тенденція лише посилюватиметься. Створення середовищних музеїв сьогодні – це дієвий засіб збереження матеріальних і духовних цінностей, що дає змогу репрезентувати культурну спадщину для громадськості та якісно її інтерпретувати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Середовищні музеї створюються переважно на основі музеєфікованих пам'яток, тому наукове опрацювання цієї теми можна зустріти у дослідженнях питань музеєфікації, які зустрічаються в узагальнювальних теоретичних працях Е. Добровольської, М. Майстровської, О. Мішури, О. Соустіна. Практичні аспекти розглядали Т. Юренєва, О. Мастеніца. Питання розміщення музеїв в історичних пам'ятках порушені О. Барановим, О. Давидовим, О. Дьячковим, С. Карповим. Більшість згаданих робіт належить до російського музейництва.

Незважаючи на всебічне зацікавлення, спеціальних досліджень, що розглядають створення середовищних музеїв, сьогодні в Україні майже немає. Окремі аспекти цієї тематики порушували у своїх роботах В. Ієвлева, О. Попельницький, О. Сердюк, Е. Градун, О. Жукова. Теоретичні розробки в галузі тільки розпочинаються, окремими аспектами створення та функціонування музеїв під відкритим небом займалися А. Данилюк, В. Шмельов, З. Гудченко і Т. Кудрявцева, частково – Г. Скрипник.

Формулювання цілей роботи

Об'єкти архітектурної, особливо містобудівної, спадщини часто залишаються поза увагою суспільства і поступово руйнуються, позбавлені уваги. **Мета роботи** – довести, що саме середовищний музей сьогодні є оптимальною формою для збереження різних типів містобудівної архітектурної та історико-культурної спадщини, а також здійснити спробу класифікації музеєфікованих об'єктів, більша частина яких представлена саме різними типами середовищних музеїв.

Виклад основного матеріалу

Запропоноване дослідження розглядає середовищні музеї, в яких основними експонатами є пам'ятки містобудування – найпоказовіші елементи культури. Оскільки архітектура безпосередньо пов'язана зі складними явищами синтезу культури і побуту, то пам'ятки потрібно демонструвати не самі по собі, а в поєднанні з іншими, близькими до них витворами матеріальної та духовної культури.

Поняття “середовищні” або “ансамблеві” музеї застосовується до музеїв, в основі діяльності яких є найчастіше містобудівні пам'ятки архітектури та їхні ансамблі з інтер'єрами, прилеглою територією, природним середовищем. Функцію документування такі музеї виконують за допомогою збереження чи відтворення нерухомих пам'яток і властивого їм оточення [15]. Цікаво, що два поняття часто ототожнюють, хоча насправді ансамблеві музеї є одним з видів середовищних музеїв, оскільки останні можуть створюватися і на основі відтворення внутрішнього наповнення окремого об'єкта. Натомість ансамблеві обов'язково включають кілька будівель чи споруд. Термінологія цієї сфери усе ще потребує подальшого розроблення та уточнення.

Головна причина появи середовищних музеїв, їх розповсюдження та популярності у публіки – широкий спектр можливостей, що дають змогу репрезентувати містобудівну спадщину минулих епох комплексно і різносторонньо. Експонати сприймаються відвідувачами не як музейні предмети, вирвані з реальності, а як елементи, що нерозривно пов'язані між собою та з історичним та природним оточенням. По-друге, останнім часом стрімко розширюється сфера об'єктів спадщини, з якими працюють музеї. І, по-третє, оскільки можливість комплектування рухомих експонатів не безмежна, а архітектурна спадщина частіше починає розглядатися комплексно, музейна діяльність переорієнтовується з колекціонування на музеєфікацію. З'являються нові підходи до збереження спадщини – у сферу музейних інтересів активно включаються цілі містобудівні комплекси та ансамблі, середовище, ландшафти, об'єкти нематеріальної спадщини.

Середовищні музеї охороняють і використовують усі види культурної спадщини, яка включає: визначні місця, історико-культурні нерухомі пам'ятки і їхні ансамблі, музейні колекції, об'єкти природної та архітектурної спадщини тощо. Головна особливість середовищних музеїв, що відрізняє їх від колекційних, – це практика збереження і використання у цілях музею нерухомих пам'яток разом з навколишніми територіями. Завдяки створенню середовищних музеїв вдається зберегти містобудівні об'єкти як цілісні історико-культурні і природні комплекси, що акумулюють цінності і сенси як матеріальної, так і нематеріальної спадщини.

У Європі створення середовищних музеїв є визнаним способом музеєфікації пам'яток архітектури. В Україні сьогодні можна зустріти немало розробок проектів музеїв під відкритим небом, однак їхня реалізація утруднена через нерозроблений механізм охорони історичних пам'яток, відсутність державної підтримки і фінансування.

З погляду музеєлогії “музеєфікація” – це певна діяльність, що намагається фізично або концептуально виділити будь-що з природного чи культурного середовища і надати йому музейний статус [5]. Проте по відношенню до нерухомих пам'яток (містобудівних, архітектурних, археологічних, садово-паркових) таке визначення є дещо помилковим, оскільки такі споруди не можна правильно репрезентувати та інтерпретувати, відірвавши їх від середовища. У ст. 7 Венеціанської хартії (1964 р.) була констатована невіддільність пам'ятника від навколишнього середовища, а ст. 14 закріпила необхідність збереження цілісності визначних місць [16].

В. П. Ієвлева під час спроби розробити методичні рекомендації щодо музеєфікації нерухомих пам'яток науки і техніки, відповідно до законів України та з урахуванням міжнародних документів, визначає музеєфікацію, як напрямок музейної діяльності та охорони пам'яток, суть якого – перетворення історико-культурних та природних об'єктів в об'єкти музейного показу з метою

максимального збереження та виявлення їхньої історико-культурної, наукової та художньої цінності для включення їх в актуальну культуру [4]. Закон України “Про охорону культурної спадщини” визначає музеєфікацію як сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об’єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

Музеєфікація довгий час не була включена у музейну теорію і не розглядалася в наукових дослідженнях через європейську традицію протиставляти колекційні музеї і нерухому спадщину. Історичні поселення, культурні парки і заповідники та деякі інші форми, що слугують збереженню та актуалізації містобудівної спадщини, в Європі та, особливо, у США, знаходяться поза “музейною” сферою і не класифікуються як “музей”.

Музеєфікація відрізняється від пристосування пам’ятки під музеї. Музеєфікована споруда набуває значення основного експонату. Здебільшого допоміжні експозиції відтворюють і продовжують зовнішнє або внутрішнє наповнення архітектурних об’єктів, тим самим перетворюючи їх на середовищний музей.

Метою створення середовищних музеїв є не просто перетворення об’єктів містобудівної спадщини в об’єкти музейного показу або музейно-експозиційне використання пам’ятки архітектури, але й збереження їхньої історико-меморіальної цінності. Тому під час проведення музеєфікації пам’яток історії важливим є збереження як матеріальної структури та їх місця розташування, так і нематеріальних свідчень про історичні події та відомих осіб, що є характерним, власне, для середовищних музеїв.

Об’єктами музеєфікації можуть бути як великі містобудівні, архітектурні, археологічні, природні і ландшафтні ансамблі, так і окремі пам’ятки і визначні місця, а також об’єкти, що не мають охоронного статусу, але є невід’ємною частиною комплексу охоронюваного об’єкта. Використання пам’яток історії як нерухомих об’єктів культурної спадщини, а також рухомих предметів пов’язаних з ними з науково-освітньою, навчально-виховною, культурно-просвітницькою, туристсько-екскурсійною, експозиційно-виставковою та іншою метою, може здійснюватися в обсягах, що забезпечують збереженість пам’яток та оточуючого їх історичного та містобудівного середовища, природного ландшафту [8].

Музеєфікація може відбуватися у трьох основних напрямках:

- об’єкт спадщини змінює свою первинну функцію на музейну із зміною предмета охорони (створення музею, пов’язаного з іншою тематикою експозиції). Цей підхід використовується для створення традиційних колекційних музеїв і є доволі неефективним, а по відношенню до музеєфікованої пам’ятки архітектури чи містобудування може навіть зашкодити, нівелюючи її історико-культурну цінність;

- об’єкт спадщини змінює свою первинну функцію на музейну із збереженням предмета охорони (створення музею із збереженням визначальної складової об’єкта). Цей напрямок є перехідним і сьогодні використовується найчастіше;

- об’єкт спадщини сам стає музейним експонатом у системі загальної експозиції певного визначного місця або історико-культурного ландшафту. Цей підхід є оптимальним для створення середовищних музеїв і найефективнішим для збереження містобудівної спадщини, особливо представленої великими комплексами.

Реалізація ідеї середовищного музею у кожній країні і в кожному місті відбувається по-різному, залежно від природно-географічних і кліматичних умов, особливостей національної культури тощо. Згідно з дослідженнями Ієвлевої, поняття середовищні або ансамблеві музеї застосовують до музеїв-пам’яток, музеїв просто неба або екомuzeїв. Світова практика пропонує ширший набір варіантів для створення середовищних музеїв:

- *садиба-музей* з відновленням усіх взаємозв’язків між архітектурними, інтер’єрними, ландшафтними і господарськими елементами комплексу садиб;

- *історико-культурний парк*, у якому усі елементи консервуються в існуючому на цей момент стані;

- *музеї-заповідники* включають винятково цінні території, ансамблі, комплекси і окремі пам’ятки історії, культури чи природи; поділяються на археологічні, історико-культурні, історико-архітектурні, історико-меморіальні;

- *музеї-цивинтарі*, створені за допомогою музеєфікації меморіально-ландшафтного середовища;

- *скансени* (музеї просто неба), створені на ґрунті музеєфікації репрезентативних фрагментів етноландшафтного середовища й об'єктів нематеріальної етнокультурної спадщини;
- *замки-музеї та палаци-музеї*, створені за допомогою музеєфікації фортифікаційного, стильово-архітектурного, інтер'єрного, ландшафтного та археологічного комплексу замків чи палаців;
- *меморіальні музеї*, приурочені до відзначення пам'яті видатних політичних, державних і військових діячів, учених, письменників, композиторів, художників та ін., на основі пам'ятних комплексів: садиб, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних осіб;
- *екомузеї*, що залучають до збереження історико-культурної спадщини місцеве населення;
- музеї відновлюваної пам'ятки, де головним демонстраційним моментом є процес відтворення складових елементів архітектурного комплексу тощо.

Згідно з класифікацією О. Попельницького, можна виділити такі види середовищних музеїв, створених на основі музеєфікації пам'яток історії [8]:

- *історико-меморіальні* (літературно-меморіальні, художньо-меморіальні, музично-меморіальні) будинки-музеї (квартири-музеї, музеї-майстерні) на основі меморіальних садиб, будинків, квартир тощо, пов'язаних з життям і діяльністю видатних державних та громадських діячів, діячів науки, техніки, культури і мистецтва, за допомогою відтворення їх історико-меморіальної частини та створення музейної експозиції;
- *військово-історичні музеї*, у місцях ведення бойових дій та на полях битв (за наявності відповідних умов для музеєфікації – у місцях визначних морських битв);
- *історико-архітектурні, історико-художні, історико-археологічні музеї та музеї-заповідники* на основі комплексів пам'яток історії (які переважно поєднують також видові ознаки пам'яток архітектури та містобудування, археології, науки і техніки тощо), які мають особливу історичну, наукову, художню або іншу культурну цінність;
- *меморіальні кладовища* (некрополі, цвинтарі, місця масових поховань жертв тоталітарних режимів). Оптимальним засобом музеєфікації цієї групи об'єктів, що зберігають пам'ять про видатних державних, громадських діячів, діячів науки, культури та мистецтва, загиблих воїнів, жертв тоталітарних режимів (нацизму, політичних репресій, голодоморів тощо), є створення у межах їх території історико-меморіальних заповідників.

Середовищні музеї є комплексними, оскільки повинні зберігати не лише архітектурні, садово-паркові та інші нерухомі пам'ятки, але й саме історичне оточення, включно з унікальними культурними і природними ландшафтами, фрагментами міського середовища, сільськими поселеннями, а також характерних ознак життєвого укладу неселення, що проживало на історичних територіях. Різні типи середовищних музеїв дають змогу зберегти різні типи містобудівних та інших історико-культурних нерухомих та рухомих пам'яток, а також природні об'єкти як цілісні комплекси, що репрезентують увесь зміст і сенс матеріальної та нематеріальної спадщини.

Великі та значущі містобудівні об'єкти високої історико-культурної цінності можуть бути основою для створення самостійних музеїв. Це території з високою концентрацією пам'яток архітектури, природи, археології. На їх основі створюють музеї-заповідники, музеї-садиби, музеї-палаці тощо. Об'єкти цієї групи представляють величезні можливості для створення експозиції, інтерпретації та реконструкції історичних процесів.

Окремі об'єкти, що при музеєфікації також можуть стати основою для створення середовищного музею (переважно відтворення середовища інтер'єру), можуть бути представлені такими видами, як музеї-пам'ятки: музей-храм, дім-музей, музей-квартира, музей-майстерня тощо.

Деякі окремі архітектурні об'єкти не дають можливості створити повноцінний середовищний музей. На їх основі можна створювати невеликі музейні зони чи кімнати. У разі, коли об'єкт попри неможливість перетворення його на музей повинен бути збереженим та інтерпретованим, доцільно перетворити на частину більшого середовищного музею, як один з його елементів. В окремих випадках музеєфікація може передбачати переміщення пам'ятки або окремих її частин (за умови проведення комплексу науково обґрунтованих заходів із вивчення та фіксації пам'ятки), якщо цей захід є єдиним засобом її збереження. При цьому потрібно враховувати, що переміщення пам'яток з місць первісного існування не тільки знижує цінність самих пам'яток, але і руйнує навколишнє історичне середовище [8].

Під час створення середовищних музеїв пам'ятки переважно розташовуються "in situ", тобто на своїх історичних місцях, зберігаючи зв'язок з історичним середовищем та певними історичними подіями означеної вище тематики. За неможливого збереження об'єкта спадщини на місці свого розташування, як виняток, застосовується музеєфікація об'єкта з перенесенням його в інше місце, де можна створити найсприятливіші умови для збереження та музейного показу, з включенням його в експозицію скансену, екопарку, музею-заповідника тощо [4].

Під час вибору типу середовищного музею і його концепції необхідно враховувати:

- характер просторової організації будівлі (споруди) та її конструкції з можливістю пристосування до музейного показу;
- певні правила, дотримання яких є принциповою умовою щодо створення музею;
- вимоги щодо збереження пам'ятки та музейні вимоги; досягнення компромісних рішень між вимогами щодо збереження автентичних елементів об'єкта та вимогами музейного характеру бажано за умов, що автентичні елементи є знаковими для цього об'єкта;
- сучасні пристрої та комунікаційні пристосування, такі як: сигналізація, ліфти, заходи протипожежної безпеки, приміщення для проведення публічних заходів, сантехнічне та електричне устаткування, за потреби – особливе оснащення, необхідне для людей з фізичними вадами тощо [4].

Сучасна суспільно-культурна ситуація в Україні не сприяє розвитку музейної мережі. Особливо це стосується музеєфікації містобудівної спадщини. В українській музейній практиці пам'ятки традиційно пристосовуються під музейні функції за допомогою створення експозицій на основі музейних колекцій у їхніх стінах та приміщеннях. Цей підхід є неефективним, він може спотворити історико-культурний образ пам'ятки, викривляючи саму ідею середовищного музею.

Традиційні музеї, експозиції яких створюються за тематично-жанровим принципом, не здатні пробудити активність широкої публіки і допомогти їй усвідомити значення культурного надбання. Цю проблему успішно вирішують середовищні музеї, які експонують оригінальні пам'ятки, що сприяє комплексному сприйняттю інформації та посилюють емоційно-образний вплив музею на відвідувача.

Створення колекційного музею потребує вкладення значних коштів у реставрацію будівель і споруд, їхнє подальше пристосування до музейних функцій, збір та забезпечення відповідних умов збереження музейних колекцій. Натомість середовищний музей відкриває ширший дієвий простір, ґрунтується на ідейній концепції. Завданням такого музею є збереження пам'ятки і відтворення притаманного їй оточення. Відповідно експозиція, що розміщується у пам'ятках архітектури, має на меті якомога повніше розкрити їх інформаційний потенціал за допомогою відновлення взаємозв'язків між елементами середовища [10]. Колекційний музей використовує стіни пам'ятки з власною метою, а такий піхід не здатен розкрити усі характеристики та властивості архітектурного ансамблю, закладені у ньому із самого початку. Згідно з музейною теорією, середовищні музеї не потребують експозиції. У них експонатом-оригіналом є сама пам'ятка і її складові елементи (форми, образ, стіни, будівельний матеріал, будівельна техніка). Пам'ятки як музейні предмети репрезентуються в середовищі свого побутування за допомогою відтворення існуючих між ними зв'язків, через які проявляються властивості історико-культурного об'єкта та реалізуються його функції. Середовищний музей не потребує формування тематичних колекцій. Сьогодні більшість значущих цінностей вже комусь належать, тому ця перевага є надзвичайно актуальною. Перспектива розвитку музейної мережі належить неколекційним типам музеїв.

Але музейна експозиція безперечно здатна доповнити історико-культурний зміст пам'ятки, повніше розкрити її інформаційний потенціал. Для підсилення емоційного впливу в експозиції, поряд з автентичними експонатами доцільно застосовувати різноманітні художньо-технічні засоби. Внутрішнє наповнення покликане реконструювати типову для певної епохи обстановку на основі історичних документів та наукових досліджень. Музейна експозиція будується на основі предметів-оригіналів і доповнюється різними допоміжними засобами (новоробами, макетами, відтвореннями, копіями, моделями, різноманітними картографічними матеріалами тощо) [15]. В українському музейництві натомість поширена практика побудови експозицій лише з предметів-оригіналів.

У разі побудови середовищних музеїв експозиція набуває трансляційних функцій, за допомогою яких пам'ятки здатні якнайширше розкрити закладений у них зміст і реалізувати свої завдання. Тому цілком виправдано, маючи за основний експонат-оригінал сам пам'ятник і його складові елементи, відтворити властиве їм оточення за допомогою неоригінальних предметів – різноманітних новоробів і відтворень [6].

Сучасні музеї постійно розширюються і доповнюються новими функціями. Вони стають центрами освіти, комунікації, культурної інформації і творчих інновацій. Культурно-освітня діяльність середовищних музеїв може за рахунок видовищності, художньої образності, просторових перспектив і природного оточення підвищити інтерес відвідувачів до нашої спадщини в усіх її проявах. Сьогодні йдеться про принципову зміну моделі взаємодії музею з відвідувачами. У середовищних музеях широко застосовуються принципи “живої історії” та “культури участі”. Суть їх полягає у тому, що працівники музею унаочнюють історію, граючи ролі осіб, які колись жили та працювали у будинках, що тепер експонуються в музеї, а відвідувачі можуть самі взяти участь у різноманітних культурних дійствах, стати їх співтворцями.

Окрім завдань збереження та експонування, такі музеї відіграють дедалі важливішу роль у накопиченні та поширенні інформації. Тут надають різноманітні послуги як науковим, культурологічним та освітнім установам, так і звичайним відвідувачам. На особливу увагу заслуговують ті з них, які присвячені визначним подіям чи діячам, чия діяльність є специфічною і передбачає культурно-розважальні заходи для відвідувачів, відповідно до своєї тематики (наприклад, відтворення календарно-обрядових дійств, проведення літературних чи музичних вечорів, реконструкції історичних битв тощо). Виставки у таких музеях справляють сильний емоційний вплив на відвідувачів, спонукаючи їх знову і знову відвідати той чи інший заклад.

Висновки

Середовищні музеї мають багато вагомих переваг. Тому переорієнтація музейної сфери зі створення музеїв колекційного типу до формування середовищних буде перспективною. Така практика має потенціал для вирішення проблем охорони, використання та вивчення містобудівних пам'яток одночасно з питаннями всебічного розвитку музейної мережі.

В Україні немає розробленої типології, термінології чи методики організації середовищних музеїв. Сьогодні практика їх побудови на основі містобудівних пам'яток визнана міжнародним співтовариством як найперспективніший напрям розвитку музейної справи, оскільки демонструє багато переваг перед традиційними колекційними музеями. Середовищні музеї можна вважати найраціональнішою і найдієвішою формою комплексної репрезентації історико-культурної спадщини у вигляді ансамблів містобудування, архітектури, археології, садово-паркового мистецтва у їх природному оточенні. Головною ознакою таких музеїв є прагнення з'ясувати і виявити зв'язки між усіма елементами навколишнього середовища у їхньому історичному розвитку.

Традиційний для України напрям пристосування архітектурних пам'яток до музейних функцій лише використовує внутрішній простір для розміщення тематичних експозицій. Ця практика суперечить принципу побудови середовищних музеїв, оскільки не може розкрити відвідувачам історико-культурний зміст об'єкта. Середовищні музеї можна вважати простішою формою, ніж колекційні, оскільки музей створюється довкола пам'ятки, яка одночасно є фондами, предметом для вивчення та головним експонатом.

Середовищні музеї не є характерними для вітчизняного музейництва, їх сприйняття дещо викривлене, а тематика в належний спосіб не опрацьована. В Україні ще не осмислені їх вигоди й значення. Проте поширення середовищних музеїв здатне врятувати життя багатьом містобудівним пам'яткам України, що руйнуються, не мають сучасного пристосування та залишаються поза увагою суспільства. Така форма музею поступово реалізується на основі переважно архітектурних ансамблів як дієвий та ефективний засіб вивчення, збереження та їхнього використання.

1. Данилюк А. З історії музеїв просто неба // *Пам'ятники України*. – 1984. – № 3. 2. Данилюк А. *Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 3. Добровольская Э. Д. *Музеефикация памятников архитектуры: Теория и практика (1980-е годы)* / Э. Д. Добровольская // *Музейное дело и охрана памятников: Обзор информации*. – М.: НИО “Информкультура”, 1989. – Вып 1. 4. Ієвлева В. П. *Методичні рекомендації щодо музеефікації нерухомих пам'яток науки і техніки* / В. П. Ієвлева // *Праці НДІ пам'яток охоронних досліджень*. – 2008. – Вип. 2. 5. *Ключевые понятия музеелогии* / сост. Andre Desvallees, Francois Mairesse; пер. на русск. яз. А. В. Урядниковой. – М., 2012. 6. *Музейная интерпретация истории как культурологическая проблема* / Е. Н. Мастеница // *Вопросы культурологии. Научно-практический и методический журнал*. – 2009. – № 9. 7. Поляков Т. П. *Как делать музей? (О методах проектирования музейной экспозиции)*. – М.: Высш. шк., 1997.

8. Попельницький О. О. Проект методичних рекомендацій щодо музеєфікації пам'яток історії / О. О. Попельницький // Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень. – К.:Фенікс, 2010. – Вип. 5.
9. Рекомендации по созданию музеев народной архитектуры под открытым небом. – К., 1988.
10. Сердюк О. Музеєфікація комплексних пам'яток / О. Сердюк, Е. Градун // Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень. – 2009. – Вип. 3.
11. Создание архитектурно-этнографических комплексов в музеях под открытым небом. – Л., 1985.
12. Сотникова С. И. Музеология / С. И. Сотникова. – М.: Дрофа, 2004.
13. Соустин А. К вопросу о приспособлении памятников архитектуры под музей / А. Соустин // Вопросы охраны, реставрации и пропаганды памятников истории и культуры: сб. науч. тр. – М.: НИИК, 1982.
14. Шмелев В. Музеи под открытым небом / В. Шмелев. – К., 1983.
15. Юренева Т. Ю. Музееведение: учеб. для высш. шк. / Т. Ю. Юренева – М.: Академический Проект, 2003.
16. The Venice charter. ICOMOS. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icomos.org/venicecharter2004/>.

O. I. Remeshylo-Rybchynska, M. T. Brych

Liv Polytechnic National University,
Department of Design and Architecture Fundamentals

ENVIRONMENTAL MUSEUM AS MEANS OF URBAN PLANNING HERITAGE MUSEUMIFICATION

© Remeshylo-Rybchynska O. I., Brych M. T., 2016

In this article problems of historical and cultural monuments and urban planning heritage protection, their connection with the region, society and environment are analysed. The method of their preservation by way of museumification and creation of environmental museums on their basis with the aim of preserving and revealing their historical, cultural, scientific and artistic value is proposed. The author attempts to classify environmental museums. Due to the rapid changes in the modern world, the acute question of monument conservation arises. Using historical and cultural heritage is the object of attention of the international community, and conservation is one of the most important factors in the harmonious development of society, all its systems and subsystems. The need to preserve cultural heritage of humanity entails the intensification of modern museum functioning. Museums now refer to new forms of urban heritage conservation.

The proposed research is devoted to the environmental museums, where attractions of urban development, most revealing elements of culture, are the main exhibits. Since the architecture is directly linked with the complex synthesis of culture and customs, the monument should not be shown by themselves, but in combination with other related works of material and spiritual culture. Such complexes and ensembles are impossible to perceive, taking each individual object. It is important to consider them in the context of their original appearance and existence. The whole region, where there are several nearby monuments of architecture or town planning, needed to be seen as the holistic museum.

Today the trend is a combination of architectural, archaeological and landscape monuments within the protected zones. This means a shift from preservation of individual monuments to museumification of entire urban complexes, restoration of cultural and historical environment of the past. It is much easier and more efficient to create historical, cultural and architectural reservation, organize museum-reserves based on monuments of architectural and urban planning.

The number of newly established environmental museums significantly surpasses the number of traditional museums. Undoubtedly, in the next decade, this tendency will only increase. Creating environmental museums today is an effective means of preserving the material and spiritual values, which helps to represent cultural heritage to the public and properly interpret it. The environmental museum today is the best form to store different types of historical and cultural heritage of architectural and urban planning, as well as to attempt to classify museumficated objects, most of which are very different types of environmental museums. Unfortunately, the current socio-cultural situation in Ukraine is not conducive to the development of the museum network. The problem of inclusion of fallen monuments of architecture and urban planning to modern life remains unresolved.

Key words: museumification, urban planning heritage, environmental museum, preservation of monuments.